

DZIEJE

NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

3-2013

<http://rcin.org.pl>

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XLV
2013
3**

WARSZAWA 2013

<http://rcin.org.pl>

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszczyka,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
(Umowa nr 548/P–DUNdem/2013)

KOMITET REDAKCYJNY

Idesbald Goddeeris, Krzysztof Kawalec, Marek Kornat, Piotr Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Władimir Niewieżyn, Andrzej Nowak, Wojciech Rojek,
Dušan Šeges, Andrzej Suchcitz, Ryszard Sudziński, Włodzimierz Suleja,
Małgorzata Willaume, Michihiro Yasui, Elżbieta Znamierowska–Rakk

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski, Małgorzata Gmurczyk–Wrońska (sekretarz),
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Rafał Stobiecki, Jacek Tebinka,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska–Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 22 831–02–61

ISSN 0419–8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2013

Wydawnictwo DiG Sp.j.
PL 01–987 Warszawa, ul. Dankowicka 16 c lok. 2
tel./fax (+4822) 839–08–38
e–mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: FABRYKA DRUKU w Warszawie

<http://rcin.org.pl>

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Stanisław Sierpowski — <i>Działalność Misji Międzysojusznicy w Polsce w 1919 r.</i>	3
Jerzy Borzęcki — <i>Kiedy zaczęła się wojna polsko-sowiecka z lat 1919–1920? Rozważania z punktu widzenia polityczno-militarnego</i>	25
Sebastian Fikus — <i>Wizja oblężenia Warszawy w 1939 r. w interpretacjach „Völkischer Beobachter”</i>	39
Krzysztof Jasiewicz — <i>Mechanizm podejmowania decyzji katyńskiej</i>	49
Joanna Król — <i>Związek Młodzieży Polskiej w strukturach średnich szkół ogólnokształcących w Polsce w latach 1948–1957</i>	63
Andrzej Chojnowski — <i>Krzysztof Teodor Toeplitz w marcu 1968 r.</i>	81
Wojciech Kucharski — <i>Próby nawiązania stosunków dyplomatycznych między PRL a Stolicą Apostolską w latach 1965–1974 w świetle depeesz polskiej ambasady we Włoszech</i>	103
Mirosław Sikora — <i>Koncesjonowany kapitalizm. Służba Bezpieczeństwa MSW a „spółki polonijne” w PRL (1976–1989)</i>	125

PRZEGLĄDY BADAŃ

Ewa Cytowska — <i>W rocznicę ujawnienia zbrodni katyńskiej. Na marginesie publikacji amerykańskich dokumentów dotyczących sprawy Katynia</i>	147
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Henryk Bartoszewicz — <i>Główne kierunki polityki zagranicznej II RP w 1936 r. w świetle polskich dokumentów dyplomatycznych</i>	161
Adam Gałkowski — <i>O intelektualistach — wychodźcach z Europy Środkowo-Wschodniej we Francji — w Paryżu</i>	177

* * *

Petr Prokš, <i>Habsburkové a Velká válka 1914–1918. První světová válka a rozpad Rakousko-Uherska 1914–1918</i> — Václav Horčíčka	185
Jerzy Borzęcki, <i>Pokój ryski w 1921 roku i kształtowanie się międzywojennej Europy Wschodniej</i> — Krzysztof Kania	188

Marek Żebrowski, <i>Jerzy Giedroyc. Życie przed „Kulturą”</i> — Tomasz Czarnota.....	191
Krystyna Piórkowska, <i>Anglojęzyczni świadkowie Katynia. Najnowsze badania</i> — Ewa Kowalska	195

ŻYCIE NAUKOWE

Zawartość „ <i>Dziejów Najnowszych</i> ” w latach 2009–2012 — ogólna charakterystyka — Małgorzata J. Willaume	203
„ <i>Dzieje Najnowsze</i> ” 2009–2012 — Włodzimierz Suleja	205

IN MEMORIAM

Zmarł profesor Krzysztof Dunin-Wąsowicz (22 I 1923–9 V 2013) — Małgorzata Gmurczyk–Wrońska	209
---	-----

LISTY DO REDAKCJI

Odpowiedź na list Włodzimierza Borodzieja i Piotra Długoleckiego w sprawie mojej recenzji z serii wydawniczej „ <i>Polskie Dokumenty Dyplomatyczne</i> ”, „ <i>Dzieje Najnowsze</i> ” 2013, nr 1 — Wanda Jarząbek	213
W sprawie książki Marka Gałęzowskiego „ <i>Na wzór Berka Joselewicza</i> ” — Bogusław Blum	219
Nowy pomnik żoliborski — <i>dowolności i nierzetelności</i> — Hanna Rybicka	221

Wśród naszych Autorów m.in.:

Dr Henryk Bartoszewicz — pracownik naukowy Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie

Dr inż. architekt Bogusław Blum — pracownik naukowy Uniwersytetu Techniczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Dr Jerzy Borzęcki — prof. University of Toronto (Kanada)

Prof. dr hab. Andrzej Chojnowski — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego

Dr Tomasz Czarnota — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Dr Sebastian Fikus — adiunkt na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej

Dr Adam Gałkowski — adiunkt w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego

Dr hab. Małgorzata Gmurczyk-Wrońska — prof. nadzwyczajny w Instytucie Historii PAN w Warszawie

Dr hab. Václav Horčíčka — docent w Instytucie Historii Uniwersytetu Karola w Pradze (Czechy)

Dr hab. Wanda Jarząbek — prof. nadzwyczajny w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie

Prof. zw. dr hab. Krzysztof Jasiewicz — w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie

Dr Krzysztof Kania — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Dr Ewa Kowalska — pracownik naukowy Muzeum Katyńskiego, oddziału Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

Dr Joanna Król — adiunkt w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego

Dr Wojciech Kucharski — pracownik naukowy Ośrodka Pamięć i Przyszłość we Wrocławiu

Prof. dr hab. Stanisław Sierpowski — w Instytucie Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

Dr Mirosław Sikora — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach

Prof. zw. dr hab. Włodzimierz Suleja — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Prof. dr hab. Małgorzata J. Willaume — w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości 1 strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi: na **2013 r. — 21 zł** (w tym 5% VAT).

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A:

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie **www.prenumerata.ruch.com.pl**

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: **prenumerata@ruch.com.pl** lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7.00–17.00.

Koszt połączenia wg taryfy operatora.

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub w kasie Zespołu.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku, SWIFT banku: PKOPPLPWXXX

w USD PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 54 1240 1053 1787 0000 0443 0508

w EUR PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 46 1240 1053 1978 0000 0443 0511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu (+4822) 532 87 31.

Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA, MASTERCARD i AMERICAN EXPRESS w internecie <http://www.ruch.pol.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-987 Warszawa, ul. Dankowicka 16c lok. 2

tel./fax (+4822) 839 08 38

e-mail: biuro@dig.pl; <http://www.dig.pl>

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter.com.pl>

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

CHZ Ars Polona S.A.

03-933 Warszawa, ul. Obrońców 25, Poland

<http://www.arspolona.com.pl>

tel./fax (+4822) 509 86 09

cena 21,00 zł (w tym 5% VAT)

Nakład 500 egz.

www.dig.pl

ISSN 0419-8824

<http://rcin.org.pl>